

Sygn. akt I ACa 17/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lipca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący : SSA Krystyna Golinowska

Sędziowie : S A Małgorzata Stanek (spr .)

del . S O Bożena Rządzińska

Protokolant: st. sekr. sąd. Julita Postolska

po rozpoznaniu w dniu 29 czerwca 2016 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **A. B. (1), D. B., Z. S. (1) i I. G. (1)**

przeciwko **(...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 15 października 2015 r. sygn. akt I C 2447/14

1. oddala apelację;

2. zasądza od strony pozwanej (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego na rzecz:

a) A. B. (1) kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych,

b) D. B. kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych,

c) Z. S. (1) kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych,

d) I. G. (1) kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych.

Sygn. akt I ACa 17/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 15 października 2015 r. Sąd Okręgowy w Płocku w sprawie z powództwa A. B. (1), D. B., Z. S. (1) i I. G. (1) przeciwko (...) SA z siedzibą w W. o zadośćuczynienie i odszkodowanie:

1) zasądził od pozwanego (...) SA z siedzibą w W. na rzecz powoda A. B. (1) z tytułu zadośćuczynienia kwotę 60.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 22 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty;

- 2) zasądził od pozwanego (...) SA z siedzibą w W. na rzecz powoda A. B. (1) z tytułu odszkodowania kwotę 30.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 22 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty;
- 3) zasądził od pozwanego (...) SA z siedzibą w W. na rzecz powoda D. B. z tytułu zadośćuczynienia kwotę 65.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 22 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty;
- 4) zasądził od pozwanego (...) SA z siedzibą w W. na rzecz powoda D. B. z tytułu odszkodowania kwotę 10.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 22 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty;
- 5) zasądził od pozwanego (...) SA z siedzibą w W. na rzecz powódki Z. S. (1) z tytułu zadośćuczynienia kwotę 65.000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 22 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty;
- 6) zasądził od pozwanego (...) SA z siedzibą w W. z na rzecz powódki I. G. (1) z tytułu zadośćuczynienia kwotę 30.000 złotych z ustawowymi odsetkami liczonymi:
 - od kwoty 20.000 złotych od dnia 29 września 2013 r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 10.000 złotych od dnia 29 grudnia 2014 r. do dnia zapłaty;
- 7) oddalił powództwo A. B. (1), D. B., Z. S. (1) i I. G. (1) w pozostałej części;
- 8) zasądził od pozwanego (...) SA z siedzibą w W. na rzecz powoda A. B. (1) kwotę 4.768 złotych z tytułu kosztów procesu;
- 9) zasądził od pozwanego (...) SA z siedzibą w W. na rzecz powoda D. B. kwotę 2.160 złotych z tytułu kosztów procesu;
- 10) zasądził od pozwanego (...) SA z siedzibą w W. na rzecz powódki Z. S. (1) kwotę 2.592 złotych z tytułu kosztów procesu;
- 11) zasądził od powódki I. G. (1) na rzecz pozwanego (...) SA z siedzibą w W. kwotę 1.520 złotych z tytułu kosztów procesu;
- 12) nakazał pobrać od pozwanego (...) SA z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Płocku kwotę 12.350 złotych z tytułu nieuiszczonej opłaty sądowej od uwzględnionej części powództwa oraz kwotę 783,18 złotych z tytułu zwrotu części wydatków tymczasowo wyłożonych z sum budżetowych Skarbu Państwa, odstępując od obciążania powodów pozostałymi nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Powodowie swoje roszczenia wywodzą ze zdarzenia, wskutek którego śmierć poniosła A. B. (2). Wina sprawcy oraz związek przyczynowy pomiędzy jego zachowaniem i śmiercią A. B. (2) zostały ustalone w prawomocnym wyroku skazującym w postępowaniu karnym. Pozwany nie kwestionował swojej odpowiedzialności cywilnej za skutki przedmiotowego wypadku, w którym tragiczną śmierć poniosła A. B. (2), Sąd tę okoliczność uznał za przyznaną (art. 230 k.p.c.). Odpowiedzialność pozwanego w niniejszej sprawie związana jest z ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej sprawcy wypadku drogowego.

W przedmiotowej sprawie wszyscy powodowie wystąpili w niniejszej sprawie o zasądzenie odpowiednich kwot tytułem zadośćuczynienia. Sąd Okręgowy uwzględnił co do zasady żądania powodów w tym zakresie. Wypadek, wskutek którego poniósł śmierć A. B. (2) był dotkliwy dla wszystkich członków najbliższej rodziny zmarłej. Spowodował u nich cierpienia psychiczne, które odczuwają do dnia dzisiejszego. Zmarła wspierała męża i syna w sprawach życia codziennego, pozostawała w bardzo bliskich relacjach z matką i siostrą.

Sąd pierwszej instancji podkreślił jednak, że wysokość zasądzonych kwot zadośćuczynienia musiała jednak zostać zweryfikowana.

A. B. (1) i D. B. oczekiwali z tytułu zadośćuczynienia na rzecz każdego z nich kwoty po 100.000 zł, zaś Z. S. (1) kwoty 90.000 zł. Zatem po uzyskaniu w toku postępowania likwidacyjnego odpowiednio kwot po 20.000 zł, 15.000 i 15.000 zł dochodzili różnicy. Sąd Okręgowy uznał, że odpowiednim zadośćuczynieniem dla każdego z tych powodów będzie kwota po 80.000 zł. Wobec powyższego po uwzględnieniu wypłaconych przez zakład ubezpieczeń kwot w ramach zadośćuczynienia Sąd pierwszej instancji przyznał A. B. (1) dodatkowe 60.000 zł, D. B. i Z. S. (1) dodatkowe 65.000 zł dla każdego z nich.

W zakresie roszczenia I. G. (2) Sąd Okręgowy uznał, że odpowiednim zadośćuczynieniem będzie kwota 30.000 zł.

Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że każdego z powodów można uznać najbliższego członka rodziny zmarłej. W ocenie Sądu Okręgowego rozmiar krzywdy męża, syna i matki zmarłej jest porównywalny. Oczywiście jest, że przedwczesne odejście żony, matki i córki musiało spowodować po stronie powodów ból, cierpienie, poczucie ogromnej straty i krzywdy. Zniweczyło także plany A. B. (1) na przyszłość, które wiązały się z życiem u boku żony jeszcze przez dziesiątki lat, zasadne oczekiwania D. B. w zakresie wsparcia matki w ułożeniu sobie życia, a także plany Z. S. (1) w zakresie perspektywy uzyskania od córki A. wsparcia na starość. Sąd Okręgowy miał na uwadze, że A. B. (1), mimo że wrócił do swojej zwykłej aktywności życiowej, trudno mu odnaleźć się w obecnej sytuacji. Czuje się samotny, pełen obaw o przyszłość. Na jego barkach spoczęła całkowita odpowiedzialność za utrzymanie domu oraz pomoc synowi w usamodzielnieniu. Niewątpliwie, gdyby żona pozostawała przy życiu stanowiłby dla powoda wsparcie moralne i materialne. Dzieliliby się odpowiedzialnością za dom i syna.

Natomiast D. B., mimo że w chwili śmierci matki był dorosły, nadal mieszkał z rodzicami. Matka była dla niego najważniejszą osobą i źródłem wsparcia. Obecnie wrócił już do swojej aktywności życiowej - spotyka się z kolegami, szuka pracy, planuje założenie rodziny. Jednakże nadal brakuje mu rozmów z matką, jej obecności w domu, ma poczucie pustki.

Tak jak mąż i syn zmarłej odzyskali już równowagę psychiczną, Z. S. (1) nadal trwa w procesie przeżywania żałoby i korzysta z pomocy specjalistycznej. Pozostawała bowiem z córką w bardzo zażyłej relacji. Zapewne wpływało na to zamieszkiwanie w jednym domu, codzienne spotkania i rozmowy oraz wzajemne wspieranie się w trudach dnia codziennego. Powódka pomimo upływu ponad trzech lat nie może pogodzić się ze śmiercią córki. Wynika to jednak nie tylko z naturalnego sprzeciwu rodzica wobec śmierci dziecka, ale także z faktu, że dwa lata po śmierci A. zmarł mąż powódki, E. S.. Niewątpliwie jednak ujemne doznania powódki częściowo rekompensuje codzienna obecność i zaangażowanie wnuka, zięcia oraz częste kontakty bezpośrednie i telefoniczne z drugą córką, I. G. (1).

Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska strony pozwanej o niemożności zaliczenia I. G. (1) do kręgu najbliższych członków rodziny w rozumieniu art. 446 § 4 k.c. Mimo, że siostry nie mieszkały razem, łączyły je silne związki uczuciowe. Były dla siebie jedynym rodzeństwem. Siostry bardzo często się spotykały, podobnie jak ich mężowie i dzieci. Razem spędzali święta i wszelkie uroczystości rodzinne. Były matkami chrzestnymi swoich dzieci. O silnej więzi między I. G. (1) i zmarłą świadczą trudności, jakich powódka doznała w okresie żałoby. Z przerwami korzystała z pomocy psychologicznej i psychiatrycznej oraz przyjmowała leki uspokajające i przeciwdepresyjne. Obecnie zamierza kontynuować terapię psychologiczną, gdyż mimo że stan intensywnego przeżywania żałoby minął, nadal nie może, podobnie jak inni powodowie, wybaczyć sprawcy wypadku, że zbiegł z miejsca zdarzenia, nie udzielając poszkodowanej pomocy. Wobec tego Sąd Okręgowy uznał, iż kwota 30.000 zł będzie adekwatna do poczucia krzywdy I. G. (1) związanej z przedwcześnie zerwanymi relacjami z siostrą.

Szacując wysokość zadośćuczynienia dochodzonego przez powodów, Sąd pierwszej instancji miał na względzie, rozmiar krzywdy powodów, na który miały wpływ poczucie osamotnienia i pustki, cierpienie moralne, jakich doświadczyli powodowie. Przeżyli oni nagle i niespodziewane zerwanie więzi z osobą najbliższą. Sąd Okręgowy wziął również pod uwagę zachowanie sprawcy wypadku, który nie udzielił poszkodowanej pomocy i zbiegł z

miejsca zdarzenia, co w odczuciu społecznym zwiększa poczucie doznanej przez powodów krzywdy. Zdaniem Sądu Okręgowego, okoliczność, że A. B. (1), D. B. i I. G. (1) aktualnie funkcjonują prawidłowo, nie eliminuje ich krzywdy.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, przyznane zadośćuczynienie realizuje swój cel kompensacyjny. Biorąc pod uwagę poziom zamożności powodów, reprezentuje pewną ekonomicznie odczuwalną dla poszkodowanych wartość. Wobec powyższego, w oparciu o wskazane okoliczności sprawy orzeczono, jak w wyroku, oddalając roszczenia powodów w pozostałej części, jako wygórowane.

Podstawę rozstrzygnięcia o odszkodowaniu stanowi art. art. 444 § 3 k.c. Stosownie do niego Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej.

Sąd Okręgowy co do zasady uwzględnił również roszczenia powodów A. B. (1) i D. B. w zakresie odszkodowania o którym mowa w art. 444 § 3 k.c.

Nie ulega bowiem wątpliwości, że zmarła A. B. (2) świadczyła na ich rzecz wiele nieodpłatnych usług, dokładała się do kosztów ich utrzymania. Po jej śmierci pogorszeniu uległa sytuacja materialna i rodzinna powodów. Gdyby A. B. (2) żyła, to wносиłaby do wspólnego gospodarstwa około 1.280 zł netto miesięcznie. Po okresie próbnym miała bowiem być zatrudniona jako pracownik produkcji w pobliskich zakładach odzieżowych na czas nieokreślony z wynagrodzeniem około 1.280 zł netto. Zatem rodzina miesięcznie dysponowałaby dochodem około 2.786 zł netto miesięcznie, co na jednego członka rodziny daje około 928,66 zł miesięcznie (1.500 zł netto - wynagrodzenie A. B. (1) + 1.280 zł netto - wynagrodzenie zmarłej dzielone na 3 osoby). Tymczasem aktualnie A. B. (1) i D. B. utrzymują się jedynie z wynagrodzenia ojca w wysokości około 1.500 zł, a zatem na jednego członka rodziny przypada 750 zł miesięcznie. Wobec tego pogorszenie sytuacji materialnej A. B. (1) w stosunku miesięcznym na dzień orzekania stanowi różnicę między dochodem rodziny na jednego członka rodziny, z uwzględnieniem wynagrodzenia zmarłej a aktualnym w kwocie 208,66 zł (928,66 zł - 750 zł = 208,66 zł). Mając na uwadze, że A. B. (1) w chwili śmierci żony miał 45 lat, zaś A. B. (2) 41 lat, należy przyjąć, że skoro przeciętna długość życia mężczyzny w Polsce wynosi około 75 lat - małżonkowie wspieraliby się finansowo przez około 30 lat. Wobec powyższego należy uznać, że dochodzona przez A. B. (1) kwota odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej jest zasadna w całości.

Jednocześnie Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie D. B. w zakresie odszkodowania jest zasadne w części, do kwoty 10.000 zł. Powód bowiem jedynie przez dwa pierwsze lata po śmierci matki pozostawał na utrzymaniu ojca. W ocenie Sądu pierwszej instancji tylko w tym czasie doszło do znacznego pogorszenia jego sytuacji życiowej. Natomiast w okresie od 2 maja 2014 r. do 31 marca 2015 r. powód pracował i uzyskiwał wynagrodzenie w wysokości od 988,40 zł netto do 1.280 zł netto miesięcznie. Okoliczność, że aktualnie pozostaje bez pracy nie jest konsekwencją śmierci matki, ale wynika z trudnych realiów rynku pracy. Dodatkowo zmarła nie miała już wobec syna obowiązku alimentacyjnego, gdyż przed jej śmiercią skończył szkołę i uzyskał zdolność samodzielnego utrzymania się. Mając jednak na uwadze, że pogorszenie sytuacji życiowej odnosi się także do okoliczności o charakterze pozaekonomicznym, np. oczekiwania przez osobę poszkodowaną pomocy i wsparcia od członka rodziny, na które niewątpliwie powód mógłby liczyć ze strony swojej matki, Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie jest zasadne do kwoty 10.000 zł.

Przy wydaniu rozstrzygnięć w omawianym zakresie Sąd pierwszej instancji miał na uwadze, że odszkodowanie należne na podstawie art. 446 § 3 k.c. nie jest odszkodowaniem pełnym w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., ze swej natury jest to kompensacja o charakterze ryczałtowym.

Natomiast roszczenie Z. S. (1) o odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia jej sytuacji życiowej zostało oddalone w całości. Sąd Okręgowy uznał, że powódka nie wykazała, że rzeczywiście doszło do znacznego pogorszenia jej sytuacji wskutek śmierci córki. Powódka powoływała się, że pogorszenie to przejawiało się w utracie wsparcia ze strony córki. Tymczasem utrata wsparcia córki była przed sąd uwzględniana przy zasądzeniu zadośćuczynienia na rzecz powódki. Natomiast analizując pozbawienie powódki wsparcia zmarłej w aspekcie materialnym, Sąd Okręgowy uznał, że powódka generalnie sama sobie radzi z czynnościami dnia codziennego i nie korzysta z pomocy osób trzecich. Gdy potrzebuje, np. pomocy w zrobieniu zakupów, czy zawiezieniu do lekarza może liczyć na wsparcie drugiej córki,

I. G. (1), a także wnuka i zięcia, którzy mieszkają w tym samym domu. Sąd pierwszej instancji nie stracił z pola widzenia także kosztów leczenia powódki, które wzrosły o 70 zł miesięcznie z powodu konieczności zakupu leków uspokajających i przeciwdepresyjnych. Jednakże mając na uwadze, że powódka oprócz świadczenia emerytalnego w wysokości 903 zł ma także majątek w postaci nieruchomości rolnych uznać należy, że powołany wzrost kosztów leczenia powódki nie można uznać za istotne pogorszenie sytuacji życiowej.

O odsetkach Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o art. 481 §1 k.c. w zw. z art. 817 §1 k.c., przyjmując, że odsetki należą się powodom - zgodnie z ich żądaniem - po upływie terminu od wymagalności roszczenia. Rozstrzygnięcie o odsetkach należnych A. B. (1), D. B. i Z. S. (1) od zasądzonych świadczeń jest konsekwencją ustalenia, że doręczenie pozwanemu zawiadomienia o szkodzie nastąpiło w dniu 15 października 2012 r. Skoro z akt likwidacji szkody nie wynika, aby pozwany zakład ubezpieczeń w ustawowym 30 - dniowym terminie nie był w stanie ustalić swojej odpowiedzialności, zatem miesięczny termin do spełnienia przez pozwanego świadczenia należałoby liczyć od tej daty. Skoro jednak powodowie dochodzili odsetek od dnia 22 stycznia 2013 r., to jest po upływie 14 - dniowego terminu od doręczenia pozwanemu wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawie, to należało zasądzić odsetki zgodnie z żądaniem.

Natomiast w przypadku zadośćuczynienia przyznanego I. G. (1) Sąd Okręgowy zasądził odsetki, zgodnie z żądaniem, tj. od 29 września 2013 r., czyli po upływie 30 - dniowego terminu po doręczeniu pozwanemu zawiadomienia o szkodzie jedynie co do kwoty 20.000 zł. Co do pozostałej kwoty 10.000 zł odsetki zostały zasądzone od dnia doręczenia pozwu pozwanemu, co nastąpiło w dniu 29 grudnia 2014 r. Takie rozstrzygnięcie było podyktowane okolicznością, że I. G. (1) zarówno przy zgłoszeniu szkody, jak i wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy nie powoływała się na podjęcie leczenia specjalistycznego, nie przedstawiła też dokumentacji leczenia psychologicznego i psychiatrycznego, na co wskazuje spis załączników do wniosku z dnia 28 sierpnia 2013 r. Pozwany tym samym nie miał szans na ustalenie w pełni zasadności roszczenia powódki w ramach postępowania likwidacyjnego, a mógł to dopiero uczynić w dacie doręczenia mu pozwu wraz z powyższą dokumentacją.

Przy wydaniu rozstrzygnięcia w zakresie odsetek Sąd Okręgowy miał na uwadze, że mimo pewnej swobody sądu przy orzekaniu o żądaniach powodów, wyrok zasądający nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaratywny.

O kosztach procesu sąd orzekł stosownie do art. 100 k.p.c. i rozliczył je stosunkowo do wyniku rozstrzygnięcia, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Po stronie powodowej występowało czworo powodów (współuczestników formalnych - art. 72 § 1 pkt 2 kpc), a zatem należało rozliczyć poniesione przez każdego z nich koszty procesu.

Powód A. B. (1) wygrał proces w 82% (zasądzona kwota 90.000 zł/dochodzona kwota 110.000 zł). Zatem przy uwzględnieniu poniesionych przez niego kosztów procesu, w tym opłaty sądowej, zasądzono od pozwanego na rzecz A. B. (1) kwotę 4768 zł. Natomiast powód D. B. wygrał proces w 65% (zasądzona kwota 75.000 zł/dochodzona kwota 115.000 zł), zaś powódka Z. S. (1) 68% (zasądzona kwota 65.000 zł/dochodzona kwota 95.000 zł). Zatem D. B. przysługuje od pozwanego zwrot kosztów procesu w kwocie 2160 zł, zaś Z. S. (1) w kwocie 2.592 zł, z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego radcy prawnego po obu stronach.

Natomiast powódka I. G. (1) wygrała proces jedynie w 39,9% (zasądzona kwota 30.000 zł/dochodzona kwota 75.001 zł). Tak samo, jak pozwany, poniosła koszty zastępstwa procesowego, a nadto koszty sądowe w kwocie 400 zł. Z tych względów, pozwanemu przysługuje od powódki zwrot kosztów procesu w kwocie 1520 zł.

Nadto na podstawie art. 113 § 1 i 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd Okręgowy nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 12.350 złotych z tytułu opłaty sądowej od uwzględnionych części powództw, od których powodowie: D. B., Z. S. (1) byli zwolnieni w całości, zaś A. B. (1) i I. G. (1) częściowo oraz kwotę 783,18 zł z tytułu zwrotu części wynagrodzenia biegłego, które zostało tymczasowo wyłożone z sum budżetowych Skarbu Państwa, odstępując od obciążania powodów pozostałymi nieuiszczonymi kosztami sądowymi.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, zaskarżając go w części tj.:

- a. w zakresie zasądzającym od pozwanej na rzecz powoda A. B. (1) kwotę 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od tej kwoty (punkt I wyroku w części),
- b. w zakresie zasądzającym pozwanej na rzecz powoda A. B. (1) odsetki ustawowe liczone od kwoty 50.000 zł za okres od dnia 22.01.2013 r. do dnia do dnia 14.10.2015 r. (punkt I wyroku w części),
- c. w zakresie zasądzającym od pozwanej na rzecz powoda A. B. (1) kwotę 30.000 zł tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami od tej kwoty (punkt II wyroku w całości),
- d. w zakresie zasądzającym od pozwanej na rzecz powoda D. B. kwotę 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od tej kwoty (punkt III wyroku w części),
- e. w zakresie zasądzającym od pozwanej na rzecz powoda D. B. odsetki ustawowe liczone od kwoty 55.000 zł za okres od dnia 22.01.2013 r. do dnia do dnia 14.10.2015 r. (punkt III wyroku w części),
- f. w zakresie zasądzającym od pozwanej na rzecz powoda D. B. kwotę 10.000 zł tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami od tej kwoty (punkt IV wyroku w całości),
- g. w zakresie zasądzającym od pozwanej na rzecz powódki Z. S. (1) kwotę 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od tej kwoty (punkt V wyroku w części),
- h. w zakresie zasądzającym od pozwanej na rzecz powódki Z. S. (1) odsetki ustawowe liczone od kwoty 55.000 zł za okres od dnia 22.01.2013 r. do dnia do dnia 14.10.2015 r. (punkt V wyroku w części),
- i. w zakresie zasądzającym od pozwanej na rzecz powódki I. G. (1) kwotę 15.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od tej kwoty (punkt V wyroku w części),
- j. w zakresie zasądzającym od pozwanej na rzecz powódki I. G. (1) odsetki ustawowe liczone od kwoty 5.000 zł za okres od dnia 29.09.2013 r. do dnia do dnia 14.10.2015 r. (punkt VI wyroku w części),
- k. w zakresie zasądzającym od pozwanej na rzecz powódki I. G. (1) odsetki ustawowe liczone od kwoty 10.000 zł za okres od dnia 29.12.2014 r. do dnia do dnia 14.10.2015 r. (punkt VI wyroku w części),
- l. w zakresie rozstrzygającym o kosztach procesu.

Zaskarżonemu wyrokowi pozwana zarzuciła:

- a. naruszenie prawa materialnego tj. art. 446 § 4 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, iż zasądzone kwoty zadośćuczynienia łącznie z kwotami wypłaconymi w toku postępowania likwidacyjnego są kwotami odpowiednimi celem zrehabilitowania powodów krzywdy doznanej w związku ze śmiercią A. B. (2), podczas gdy biorąc pod uwagę okoliczności faktyczne zdarzenia, należne powodom kwoty zadośćuczynienia są znacznie niższe,
- b. naruszenie prawa materialnego tj. art. 446 § 3 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że wskutek śmierci bezpośrednio poszkodowanej nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powodów ad. 1 i 2 uzasadniające przyznanie stosowanego odszkodowania, podczas gdy z ustalonych okoliczności faktycznej sprawy wynika, że do takiego pogorszenia nie doszło, albowiem bezpośrednio poszkodowana przed śmiercią nie pracowała i generowała dochodu,
- c. naruszenie prawa materialnego tj. art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 363 § 2 k.c. poprzez ustalenie daty początkowej naliczania roszczenia odsetkowego od kwoty zadośćuczynienia na dzień inny niż dzień wyrokowania, podczas gdy wysokość tego świadczenia została ustalona dopiero przez Sąd, a pozwany nie dopuścił się opóźnienia.

W następstwie powyższych zarzutów skarżąca wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku częściowo, to jest przez:

a. oddalenie powództwa A. B. (1) także co do kwoty 10.000 zł z tytułu zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami zasądzonymi od tej kwoty,

b. oddalenie powództwa A. B. (1) co do odsetek ustawowych od kwoty 50.000 zł za okres od dnia 22.01.2013 r. do dnia 14.10.2015 r.,

c. oddalenie w całości powództwa A. B. (1) z tytułu odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami zasądzonymi od tej kwoty,

d. oddalenie powództwa D. B. także co do kwoty 10.000 zł z tytułu zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami zasądzonymi od tej kwoty,

e. oddalenie powództwa D. B. co do odsetek ustawowych od kwoty 55.000,00 zł za okres od dnia 22.01.2013 r. do dnia 14.10.2015 r.,

f. oddalenie w całości powództwa D. B. z tytułu odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami zasądzonymi od tej kwoty,

g. oddalenie powództwa Z. S. (1) także co do kwoty 10.000 zł z tytułu zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami zasądzonymi od tej kwoty,

h. oddalenie powództwa Z. S. (1) co do odsetek ustawowych od kwoty 55.000 zł za okres od dnia 22.01.2013 r. do dnia 14.10.2015 r.,

i. oddalenie powództwa I. G. (1) także co do kwoty 15.000 zł z tytułu zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami zasądzonymi od tej kwoty,

j. oddalenie powództwa I. G. (1) co do odsetek ustawowych od kwoty 5.000 zł za okres od dnia 29.09.2013 r. do dnia 14.10.2015 r.,

k. oddalenie powództwa I. G. (1) co do odsetek ustawowych od kwoty 10.000 zł za okres od dnia 29.12.2014 r. do dnia 14.10.2015 r.,

1. zasądzenie osobno od każdego z powodów na rzecz pozwanej kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie wnoszę o:

2. uchylenie ww. wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o jej oddalenie w całości, zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne Sądu I instancji i przyjmuje je za podstawę własnego rozstrzygnięcia. Podkreślenia wymaga, że skarżący nie zgłosił żadnych zarzutów naruszenia prawa procesowego.

Odnosząc się do zarzutów obrazy prawa materialnego, należy uznać, że nie ma racji skarżący kwestionując wysokość przyznanych powodom kwot zadośćuczynienia (art. 446 § 4 k.c.).

Przypomnieć należy, że ugruntowane jest w orzecznictwie i praktyce stanowisko, że zadośćuczynienie ma charakter kompensacyjny i nie może mieć jedynie charakteru symbolicznego, ale też nie może być nadmierne w stosunku do krzywdy i być źródłem nieuzasadnionej korzyści majątkowej. Doniosłą rolę przy kształtowaniu wysokości zadośćuczynienia art. 446 § 4 k.c. odgrywają takie czynniki jak: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego z zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia, roli w rodzinie pełnionej przez osobę zmarłą, stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy czy wiek pokrzywdzonego. Podkreśla się przy tym, że krzywdę tę trudno jest wycenić a każdy przypadek powinien być indywidualizowany z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy (por. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 czerwca 2011r., III CSK 279/10, LEX Nr 898254, a także w wyroku z dnia 10 maja 2012 r. IV CSK 416/11 LEX nr 1212823, zaś na tle art. 445 § 1 k.c. w wyroku z dnia 14 stycznia 2011 r. I PK 145/2010, (...) 2012 /5-6/66 oraz cytowanym tam orzecznictwie).

Pojęcie krzywdy nie jest ograniczone czasowo, przeciwnie jest to proces emocjonalny rozciągnięty w czasie, a jego skutki mogą dotknąć osobę najbliższą później niż bezpośrednio po wypadku, nawet w okresie wielu lat. Adaptacja do takiego stanu rzeczy nie przekreśla negatywnych doznań osoby pokrzywdzonej (por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 28.11.2014, sygn. akt I ACa 566/14, LEX nr 1659135).

Podkreślenia wymaga, że wielkość krzywdy odniesionej przez poszkodowanego zawsze zależy od konkretnych okoliczności faktycznych sprawy. Z tego względu ustalenie odpowiedniej kwoty zadośćuczynienia pieniężnego zostało przez ustawodawcę pozostawione uznaniu Sądu, który w każdej sprawie indywidualnie orzeka o wysokości zadośćuczynienia. Tylko rażące zawyżenie bądź rażące zaniżenie wysokości zadośćuczynienia dają podstawę do skutecznego zaskarżenia wyroku Sądu pierwszej instancji w tym zakresie. Ocena tego zarzutu winna być dokonana poprzez pryzmat okoliczności konkretnego przypadku. Innymi słowy ingerencja przez sąd odwoławczy w rozstrzygnięcie sądu rozpoznającego sprawę w pierwszej instancji dopuszczalna jest jedynie razie rażącego zaniżenia lub zawyżenia zasądzonej kwoty.

W realiach rozpoznawanego sporu, jak też na tle postępującej tendencji do godziwego wynagradzania doznanych przez bliskich ofiar wypadków krzywd, zadośćuczynienia przyznane powodom nie są rażąco zawyżone.

Godzi się zauważyć, że żaloba powodów nie jest typowa.

Powód A. B. (1) doświadczył szoku z powodu nagłości i brutalności zdarzenia. Poczucie straty i pustki towarzyszy mu do dzisiaj. Po 20 latach małżeństwa stracił żonę, z obawą myśli o przyszłości. Uważa, że życie stało się trudniejsze i będzie takie w przyszłości, Nie planuje, żyje dniem dzisiejszym (opinia psychologiczna – k 488 - 489).

Powód D. B., dla którego matka była najważniejszą osobą w życiu, ma również do dziś poczucie straty i pustki, stroni od znajomych, zamknął się w sobie, codziennie odwiedza grób matki (opinia psychologiczna – k 498 – 499).

Powódka Z. S. (2) straciła perspektywę na wsparcie córki na starość, obniżyło się jej poczucie bezpieczeństwa. Ma poczucie nieodwracalnej straty i pustki, krzywdy od losu, nadal cierpi. Nie odzyskała równowagi psychicznej. Mięwa obniżony nastrój, musi mobilizować się do podejmowania codziennych czynności (opinia psychologiczna – k 482 – 483).

Powódka I. G. (1) po śmierci siostry korzystała z pomocy psychologicznej i psychiatrycznej. Ma nadal poczucie straty i pustki oraz żalu do sprawcy wypadku o nieudzielenie zmarłej pomocy (opinia psychologiczna – k 494 – 495).

Zważyć również należy, że zadośćuczynienie powinno mieć charakter całościowy i obejmować swoim zakresem zarówno cierpienia fizyczne i psychiczne związane ze śmiercią osoby najbliższej już doznane, jak i przyszłe.

Nie można również podzielić zarzutów skarżącego co do naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 446 § 3 k.c.

Wskazać bowiem należy, że z pogorszeniem sytuacji życiowej mamy do czynienia wówczas, gdy śmierć bezpośrednio poszkodowanego wywołuje różnorodne następstwa, przejawiające się w uszczerbku poniesionym przez inne podmioty, w postaci przykładowo uczucia osamotnienia i trudności życiowych dziecka pozbawionego troski i opieki matki, osłabienia energii życiowej, przyspieszenia choroby. Szkoda, o której mowa w art. 446 § 3 k.c., choć ma charakter majątkowy, nie jest tak policzalna, jak ma to miejsce w przypadku utraty lub uszkodzenia konkretnego składnika majątkowego, i przy jej określaniu nie sposób abstrahować od przekładających się na aktywność życiową i szanse powodzenia na przyszłość czynników subiektywnych, związanych z traumą spowodowaną śmiercią osoby najbliższej (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 kwietnia 2013 r., LEX nr 1315666). Odszkodowanie z art. 446 § 3 k.c. obejmuje szkody, które nie ulegają uwzględnieniu przy zasądzeniu renty, choć są to szeroko pojęte szkody majątkowe, pomimo tego, że nieuchwytnie lub trudne do wymierzenia i obliczenia, ale prowadzące do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej osoby najbliższej. Przy ustalaniu tego odszkodowania podlegają ponadto rozważeniu inne czynniki niematerialne, niż uwzględnione przy zastosowaniu art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c., czy też art. 446 § 4 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2012 r., sygn. akt II CSK 677/11, LEX nr 1228438). Podkreślenia wymaga, co jest istotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, że pogorszenie sytuacji życiowej polega nie tylko na pogorszeniu obecnej sytuacji materialnej, ale obejmuje także przyszłe szkody majątkowe polegające na utracie realnej możliwości polepszenia warunków życia w przyszłości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2009 r., sygn. akt I CSK 149/09, LEX nr 607232, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 15 maja 2013 r., sygn. akt I ACa 251/13, LEX nr 1324667). Określona suma odszkodowania powinna stanowić adekwatne, realnie odczuwalne przysporzenie. Celem tego świadczenia jest umożliwienie uprawnionemu przystosowania się do zmienionych warunków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2012 r., sygn. akt II CSK 677/11, LEX nr 1228438).

W konsekwencji sąd jest obowiązany wziąć pod uwagę różnicę między stanem i to szeroko rozumianym, w jakim znaleźli się członkowie rodziny zmarłego po jego śmierci, a przewidywanym stanem materialnym, gdyby zmarły żył. Muszą więc zostać uwzględnione dwa elementy – z jednej strony wskazane wyżej trudne do uchwycenia konsekwencje materialne, a nawet pozaekonomiczne o charakterze wewnętrznym, a z drugiej strony pogorszenie się pozycji życiowej danej osoby w świecie zewnętrznym, na które to pogorszenie składają się przede wszystkim trudności życiowe związane ze śmiercią najbliższego członka rodziny oraz przyszłe szkody majątkowe wynikające z utraty oczekiwań. Ogólnie rzecz ujmując pogorszenie sytuacji życiowej obejmuje szkody, które tylko do pewnego stopnia ogólności poddają się materialnej wycenie. Z kolei naprawienie szkody niematerialnej ze swej natury jest niemożliwe do ścisłego wymierzenia. Okoliczności te uwzględnia art. 446 § 3 k.c., przewidując przyznanie „stosownego” odszkodowania, bez bliższego wskazania kryteriów, które miałyby decydować o „stosowności” odszkodowania (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 lutego 2013 r., sygn. akt I ACa 820/12, LEX nr 1294702).

Mając na uwadze powyższe, zasadnie Sąd pierwszej instancji uznał, że sytuacja powoda A. B. (1) i D. B. uległa pogorszeniu po śmierci A. B. (2). Nie można się zgodzić z tezą apelacji, że jedynie powód A. B. (1) generował dochód, a żona i syn pozostawali na jego utrzymaniu.

Przed śmiercią A. B. (2) podejmowała bowiem nieregularne prace dorywcze, z których dochód powiększał budżet rodziny. Z kolei dzień wypadku miał być jej pierwszym dniem pracy w zakładzie odzieżowym. Zmarła miała więc realną szansę na uzyskiwanie stałego dochodu. Ponadto zmarła prowadziła dom i świadczyła na rzecz męża i syna nieodpłatne usługi. Zostały wobec tego spełnione przesłanki odszkodowania z art. 446 § 3 k.c.

Nie można podzielić zarzutu skarżącego co do daty początkowej biegu odsetek ustawowych.

Zobowiązanie dłużnika do naprawienia szkody spowodowanej czynem niedozwolonym jest zobowiązaniem o charakterze bezterminowym. Wobec tego zadośćuczynienie należy traktować jak wierzytelność bezterminową, a więc świadczenie to powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania (art. 455 k.c.). Stosownie do art. 481 § 1 k.c. wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, jeżeli dłużnik opóźnił się ze spełnieniem świadczenia.

O takim opóźnieniu można mówić, gdy dłużnik nie spełnia świadczenia w terminie, w którym stało się ono wymagalne, także wówczas, gdy kwestionuje istnienie lub wysokość świadczenia.

Wymagalność zadośćuczynienia z art. 445 § 1 k.c. i związany z nią obowiązek zapłaty odsetek za opóźnienie przypadają na dzień doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty przed wytoczeniem powództwa albo odpisu pozwu (ewentualnie pisma rozszerzającego powództwo, chyba że rozszerzenie nastąpiło na rozprawie w obecności dłużnika). Z charakteru świadczenia z art. 445 § 1 k.c., którego wysokość zależna jest od oceny rozmiaru krzywdy, ze swej istoty trudno wymiernej i zależnej od szeregu okoliczności związanych z następstwami uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia, wynika, że obowiązek jego niezwłocznego spełnienia powstaje po wezwaniu dłużnika i że od tego momentu należą się odsetki za opóźnienie (wyrok SN z 18.09.1970 r., OSNCP 1971, poz. 103). Obecnie funkcja odszkodowawcza odsetek przeważa nad ich funkcją waloryzacyjną. W tej sytuacji zasądzanie odsetek od daty wyrokowania prowadzi w istocie do ich umorzenia za okres sprzed daty wyroku i stanowi nieuzasadnione uprzywilejowanie dłużnika, skłaniając go niekiedy do jak najdłuższego zwlekania z opóźnionym świadczeniem pieniężnym, w oczekiwaniu na orzeczenia sądu znoszące obowiązek zapłaty odsetek za wcześniejszy okres. Stanowiska tego nie podważa pozostawienie przez ustawę zasądzenia zadośćuczynienia i określenia jego wysokości w pewnym zakresie uznaniu sądu. Możliwość przyznania przez sąd odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za krzywdę nie zakłada bowiem dowolności ocen sądu, a jest jedynie konsekwencją niewymiernego w pełni charakteru okoliczności decydujących o doznaniu krzywdy i jej rozmiarze. Mimo więc pewnej swobody sądu przy orzekaniu o zadośćuczynieniu, wyrok zasądzający zadośćuczynienie nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaracyjny.

Odnosząc te uwagi do realiów rozpoznawanej sprawy należy uznać, że brak jest podstaw do zakwestionowania zasądzonych odsetek za opóźnienie w zapłacie orzeczonego na rzecz powodów zadośćuczynienia.

Dokonane w toku postępowania przedstawione wyżej ustalenia i oceny wskazują na to, że krzywda doznana przez powodów w rozmiarze odpowiadającym zasądzonemu zadośćuczynieniu istniała już w stwierdzonych przez Sąd Okręgowy terminach wymagalności zadośćuczynienia, od których zasądzone zostały odsetki za opóźnienie.

Z tych wszystkich względów apelacja strony pozwanej podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono z mocy art. 98 k.p.c. w związku z art. 391 k.p.c. zasądzając – zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania – od strony pozwanej na rzecz każdego z powodów koszty zastępstwa procesowego w wysokości odpowiadającej wartości przedmiotu zaskarżenia.